

Thesis Title Burmese-Muslim Social Networks in the Borderland: A Case Study of Islam Bamroong Muslim Community in Mae Sot, Tak Province, Thailand

Author Mr. Wahyu Kuncoro

Degree Master of Arts (Sustainable Development)

Advisory Committee

Dr. Amporn Jirattikorn	Advisor
Dr. Chayan Vaddhanaphuti	Co-advisor

ABSTRACT

The road connecting Mawlamyine and Myawaddy, built by the British in the mid-nineteenth century, was the starting point of a change in the socio-cultural landscape of Mae Sot in Thailand. It used to be an area military expeditions passed-by, but after the road was built was transformed into a meeting point for various forms of transnational trade taking place between India and inner Siam. The Indian Muslim community became one of the first to live in Mae Sot, after which many Indian Muslims married local Thai women and subsequently assimilated Thai identity, except for their religion which remained Islam. As a result, these mixed marriages bore new generations of Mae Sot Muslims. The number of Muslims in Mae Sot increased in the late 1980s along with a large-scale migration of Burmese Muslims from Burma, due to the unstable socio-political conditions there and the economic boom in Mae Sot. Their population (both documented and undocumented) today is around 10,000 people, or twice the number of Thai Muslims, who number only around 6,500 people.

Historically, the term Burmese Muslims replaced the previous term *Zerbadee*, which was used to refer to Muslims born in Burma of mixed Indian-Muslim and Burmese Buddhist marriages. The Burmese Muslim identity itself is a by-product of the

ethnic classification carried out by the British, and was then re-shaped during the nation building project that subsequently took place in Myanmar. So, Burmese Muslim identity is the result of a conflation of ethnic identity (Burmese) and religion (Islam). The Burmese language, *tanaka* and *longyi*s are aspects of Burmese identity that shape the Burmese Muslims' own ethnic identity, while their religious identity is presented through the use of *kurta*, *hijab*, Islamic names and the concept of Halal food. Although Burmese Muslims share some cultural traits with the Burman majority, they are still excluded from that group due to religious differences. In Mae Sot, Burmese Muslims can be easily distinguished from other Burmese migrants due to their Islamic clothes and rituals. By using religious identity, they also attempt to create a boundary between them and the other Burmese migrants, as their image is rather negative in Burma itself. Their self-confidence regarding religious identity has grown since the Muslim community, and its various religious infrastructures, has developed in the town, developments which have helped the Burmese Muslims to reinvent their religious identity.

The large number of Burmese Muslims in Mae Sot can be considered to have made a significant contribution to the economic growth of the town in general. Besides being laborers and religious teachers, Burmese Muslims are actively engaged in various transnational economic activities. The focus of this thesis is on three such business sectors, those which are the domain of Burmese Muslims, as follows: 1) the gems market, 2) the secondhand car and bicycle trade, and 3) visa agencies and money transfer services. These businesses are a response to regional economic regulations based on international border integration. However, it is not only Burmese Muslims involved in these businesses, because each requires knowledge, entrepreneurial and Thai language skills, financial capital, and of course, social networks in Burma and Thailand. As part of the area's economic activity, running these businesses requires the Burmese Muslims to be continuously proactive in monitoring and responding to the regulations set by both Thailand and Burma. Moreover, the existence of these businesses has resulted in Mae Sot becoming an active transit area, through which many commodities are modified or even reproduced before being distributed elsewhere.

The success of the Burmese Muslims' socio-economic adaptation in Mae Sot has been influenced by their flexibility towards ethnic identity. When they first arrived, family and ethnicity relations were their fundamental social network, and this helped them access many needs, such as shelter and work. This social network has since broadened with their participation in religious activities alongside other Muslim communities. To some extent, being Muslim has positioned the Burmese Muslims as insiders within the community of Mae Sot Muslims; allowing them to access various kinds of facility provided by Nurul Islam Mosque, whether religious, social or cultural. On the other hand, religious identity has also allowed Burmese Muslims to connect with a transnational Islamic network called Tablighi Jama'at, which is spread throughout many regions of Thailand. Faith is; therefore, a fundamental factor in motivating Burmese Muslims to become involved in this movement, although some of them also manipulate this network, as an adaptive strategy, to negotiate with state agencies and/or access and accumulate multiple forms of capital. Throughout its chapters, this thesis argues that ethnic identity is a product of state construction, which is then re-worked and re-presented in a variety of ways by different people and groups (see also King and Wilder 2003). As a result, the meaning of ethnic identity is not only related to the imagination of ethnic boundaries, but is also a cultural capital that connects people or units with a broader socio-cultural, economic and political network.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เครื่องข่ายทางสังคมของชาวมุสลิมพม่าชายแดน: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิม
อิสลามบำรุงที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประเทศไทย

ผู้เขียน นายวายุ คุณจ่อโร

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ดร. อัมพร จิรัฐติกร

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

ดร. ชยันต์ วรรณระภูติ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

ถนนที่เชื่อมระหว่างเมืองมาละแหม่งและเมืองเมียวดี ที่สร้างโดยชาวอังกฤษในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และภูมิทัศน์ของเมืองแม่สอดในประเทศไทย จากที่เคยเป็นเส้นทางเดินทัพในอดีต แต่หลังจากที่ถนนถูกสร้างขึ้นก็พื้นที่แถบนี้ก็กลายเป็นจุดนัดพบของการค้าข้ามชาติหลากหลายรูปแบบระหว่างอินเดียกับสยาม ชาวมุสลิมจากอินเดียที่เดินทางมาค้าขายเป็นหนึ่งในคนกลุ่มแรกที่ตั้งรกรากอาศัยอยู่ในเมืองแม่สอด หลังจากที่ชาวอินเดียมุสลิมจำนวนหนึ่งแต่งงานกับผู้หญิงชาวไทย และต่อมาได้ผสมกลมกลืนอัตลักษณ์เข้ากับชาวไทย เว้นแต่อัตลักษณ์ทางศาสนาที่พวกเขายังธำรงความเป็นมุสลิมเอาไว้ การแต่งงานระหว่างชาวอินเดียมุสลิมกับคนพื้นเมืองดังกล่าวได้ให้กำเนิดคนรุ่นต่อมา ที่เรียกกันว่าชาวมุสลิมแม่สอด ในช่วงทศวรรษที่ 1980 จำนวนของชาวมุสลิมในแม่สอดเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นอย่างขนานใหญ่ของชาวมุสลิมจากประเทศพม่า จากสาเหตุของสถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองในพม่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองแม่สอด ทุกวันนี้ประชากรชาวมุสลิมจากประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ในเมืองแม่สอด (ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียน) มีประมาณ 10,000 คน หรือสองเท่าของจำนวนชาวไทยมุสลิมที่มีจำนวนเพียงราว 6,500 คน

ในอดีตคำว่า “เซอร์บาดี” เป็นคำที่ถูกใช้อย่างถึงชาวมุสลิมที่เกิดในพม่าจากการแต่งงานผสมผสานระหว่างชาวอินเดีย มุสลิมและชาวพุทธพม่า ต่อมาคำ “เซอร์บาดี” ถูกแทนที่ด้วยคำว่า “มุสลิมพม่า” ซึ่งโดยรากของคำแล้ว คำว่า “มุสลิมพม่า” เป็นผลผลิตของการจำแนกทางชาติพันธุ์โดยชาวอังกฤษ และถูกนำมาใช้อีกครั้งในช่วงของการสร้างชาติพม่า ภายหลังจากที่ได้รับเอกราช ดังนั้นอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมพม่าก็เป็นผลมาจากการหลอมรวมให้กลายเป็นสิ่งเดียวกันของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางศาสนา ชาวมุสลิมพม่านิยมใช้แป้งทานาคา และสวมใส่โสร่ง ซึ่งเป็นคุณลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของความเป็นพม่า ในขณะที่เดียวกันก็สวมใส่ผ้าคลุมหน้า หมวกแบบอิสลาม บริโภคอาหารฮาลาล หรือตั้งชื่อตามแบบอิสลาม แม้ว่าในทางวัฒนธรรมแล้ว ชาวมุสลิมพม่าจะดำเนินวิถีทางวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกับคนพม่า พวกเขายังคงแปลกแยกจากคนพม่าโดยทั่วไป เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนา ในอำเภอแม่สอด ชาวมุสลิมพม่ามีอัตลักษณ์ที่เห็นได้อย่างเด่นชัดจากแรงงานชาวพม่ากลุ่มอื่นๆ จากการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบชาวมุสลิมและพิธีกรรมที่พวกเขาปฏิบัติ ในขณะที่ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมในพม่าค่อนข้างเป็นไปในเชิงลบ ในอำเภอแม่สอดพวกเขาใช้อัตลักษณ์ทางศาสนาสร้างพรมแดนทางวัฒนธรรมขึ้น ความเชื่อมั่นที่จะแสดงอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวมุสลิมพม่าในอำเภอแม่สอดเกิดจากการเติบโตขึ้นของชุมชนมุสลิม และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางศาสนาอิสลามขึ้นมาเรื่อยๆ ในอำเภอแห่งนี้

ชาวมุสลิมพม่าที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในอำเภอแม่สอด ถือได้ว่าเป็นกำลังสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง นอกจากจะทำงานเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป หรือเป็นครูสอนศาสนาแล้ว ชาวมุสลิมพม่าในแม่สอดมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติหลากหลายประเภท วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ความสำคัญในการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวมุสลิมพม่าในอำเภอแม่สอดสามภาคธุรกิจด้วยกัน กล่าวคือ 1) ตลาดอัญมณี 2) รถยนต์และจักรยานมือสอง และ 3) ตัวแทนนายหน้าจัดทำวีซ่าและบริการโอนเงินข้ามประเทศ ธุรกิจเหล่านี้ตอบสนองต่อกฎระเบียบทางเศรษฐกิจที่ผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจชายแดนและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามไม่ใช่แต่เพียงชาวมุสลิมพม่าเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในภาคธุรกิจเหล่านี้ เพราะธุรกิจข้ามชาติแต่ละชนิดต่างต้องการความรู้ ทักษะในการประกอบธุรกิจ ทักษะการใช้ภาษาไทย ทักษะทางการเงิน และที่สำคัญต้องการเครือข่ายทางสังคม ทั้งในประเทศพม่าและประเทศไทย ในฐานะที่ชาวมุสลิมพม่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ พวกเขาต้องสนใจติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องของกฎระเบียบที่กำหนดโดยทั้งประเทศไทยและประเทศพม่า นอกจากนี้ การดำรงอยู่ของธุรกิจเหล่านี้ส่งผลให้แม่สอด กลายเป็นพื้นที่ส่งผ่านสินค้าจำนวนมากมีถูกคัดแปลงแก้ไข หรือแปรรูป ก่อนที่จะถูกส่งต่อไปยังที่ต่างๆ

ความสำเร็จในการปรับตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวมุสลิมพม่าในอำเภอแม่สอดส่วนหนึ่งเกิดจากความยืดหยุ่น ปรับตัวได้ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขา ในช่วงแรกที่พวกเขาเพิ่งอพยพมาถึง เครื่องข่ายครอบครัว และเครือข่ายชุมชนมุสลิมพม่า เป็นเครือข่ายทางสังคมพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยให้พวกเขาสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานต่างๆ หลังจากหลงหลักปักฐานได้สักระยะหนึ่ง เครือข่ายสังคมจึงได้ขยายตัว จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกับชุมชนมุสลิมอื่นๆ สำหรับชาวมุสลิมแล้วการเป็นมุสลิมพม่าในอำเภอแม่สอดช่วยให้พวกเขาสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานหลายประการทั้งทางศาสนา สังคม หรือวัฒนธรรม จากการอำนวยความสะดวกของ มัสยิด นูรุล อิสลาม ในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์ทางศาสนาอิสลามยังช่วยให้ชาวมุสลิมเชื่อมต่อกับเครือข่ายอิสลามข้ามชาติ ที่เรียกว่า “ดัตบลิค จามาอัล” ซึ่งเป็นเครือข่ายเผยแพร่ศาสนาอิสลามโดยคนธรรมดา เครือข่ายนี้แพร่หลายทั่วไปในหลายภูมิภาคของประเทศไทย แม้ว่าชาวมุสลิมพม่าบางคนจะใช้เครือข่าย “ดัตบลิค จามาอัล” เป็นกลไกในการต่อรองกับรัฐหรือเพื่อให้เข้าถึงทุนบางประการ ศรัทธาในศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่สร้างแรงจูงใจให้ชาวมุสลิมพม่าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอข้อถกเถียงว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ แม้จะเป็นผลผลิตที่ถูกสร้างโดยรัฐ แต่ก็ถูกสร้างใหม่ นิยามใหม่ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยคนหลายหลายกลุ่มได้เสมอ (ดู King and Wilder 2003) ทำให้ความหมายของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการสร้างพรมแดนทางชาติพันธุ์เพียงเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมที่พวกเขา มี ในอันที่จะเชื่อมโยงผู้คน หรือหน่วยทางสังคมวัฒนธรรม เครือข่าย ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่กว้างขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved